

Cardiologie

Pacemakerimplantatie, pacemakervervangings- en/of pacemakerdraadvervangings

Contactgegevens Alrijne Ziekenhuis

Alrijne Ziekenhuis Leiden
Houtlaan 55
2334 CK Leiden
071 517 8178

Alrijne Ziekenhuis Leiderdorp
Simon Smitweg 1
2353 GA Leiderdorp
071 582 8282

Alrijne Ziekenhuis Alphen aan den Rijn
Meteoorlaan 4
2401 WC Alphen aan den Rijn
0172 467 467

Binnenkort wordt bij u een pacemaker geïmplanteerd of vervangen. In deze folder geven wij u informatie over deze behandeling. Deze behandeling kan plaatsvinden terwijl u opgenomen ligt op de afdeling Cardiologie of u krijgt een oproep voor opname thuisgestuurd. U krijgt dan een brief met daarin de tijd en plaats van opname en verdere instructies over eventueel aanvullend onderzoek en/of de medicatie.

Doel van de behandeling

De arts heeft bij u een pacemakerimplantatie, pacemakervervanging of pacemakerdraadvervanging aangevraagd.

Pacemakerimplantatie

De arts heeft deze behandeling aangevraagd omdat bij u een ritmestoornis of een te trage hartslag is aangetoond.

De pacemaker is een apparaatje dat het hartritme bewaakt en automatisch invalt zodra het eigen hartritme te traag wordt. De pacemaker geeft een signaal af aan het hart waardoor dit op een normaal ritme en tempo blijft functioneren.

Er bestaan verschillende soorten pacemakers. De cardioloog bepaalt voor welke pacemaker u in aanmerking komt.

Pacemakervervanging

Deze behandeling wordt aangevraagd als de batterijwaarde dit aangeeft bij uw controle van de pacemaker door de pacemakertechnicus.

Pacemakerdraadvervanging

Deze behandeling is nodig als bij het doormeten van de pacemaker blijkt dat er sprake is van afwijkende waardes. Dit kan ontstaan doordat de draad niet meer goed in positie ligt of als er een breukje in de draad zit.

Vorbereiding

- Bent u onder controle bij de trombosedienst, dan volgt u de instructies in de bijgevoegde brief.
- Alleen bij implantatie van de pacemaker moet er, als dat nodig is, een borstkasfoto (X-thorax) worden gemaakt en bloed worden afgenomen. Instructies hiervoor staan in de meegestuurde brief.
- Ook krijgt u een telefonische afspraak voor de hartfunctielaborant die u uitleg geeft over het onderzoek. Deze afspraak vindt een aantal dagen voor het onderzoek plaats.

Dag van de behandeling

- De dag van de behandeling mag u 's ochtends een licht ontbijt gebruiken. Dat wil zeggen een beschuit of boterham met een glas drinken.
- U wordt op de afgesproken tijd verwacht in Alrijne Ziekenhuis **Leiderdorp** op de afdeling Cardiologie (A3), derde etage, bestemming 340.
- U wordt verzocht om uw thuismedicatie, bij voorkeur in de originele verpakking, mee te nemen en sieraden thuis te laten.

- Vlak voor het onderzoek krijgt u van ons een operatiejasje aan. U kunt wel uw eigen onderbroek en schone sokken aanhouden.
- Er wordt altijd een infuusnaald ingebracht voor het onderzoek. Dit is om eventueel medicijnen te kunnen toedienen.

De behandeling

De behandeling vindt plaats in de katheterisatiekamer van Alrijne Ziekenhuis Leiderdorp. Bij het onderzoek wordt gebruik gemaakt van röntgenstralen.

Tijdens de behandeling kunt u vragen stellen en/of klachten aangeven.

U wordt in uw bed naar de katheterisatiekamer gereden. Daar gaat u liggen op de onderzoektafel waarop het onderzoek plaatsvindt. U wordt gevraagd uw bovenlichaam te ontbloten. Hierna worden elektrodes op uw armen en benen geplaatst om uw hartritme te bewaken.

U krijgt tijdens de behandeling een operatiemuts op en een maskertje voor de mond. Dit is om infectie te voorkomen.

Het gebied waar de pacemaker wordt geïmplanteerd, wordt gedesinfecteerd met roze vloeistof (chloorhexidine).

Daarna worden het werkgebied en u met een blauwe doek afgedekt. Het groene doek komt als een tent boven uw hoofd te hangen.

De cardioloog implanteert bij u de pacemaker. U krijgt een plaatselijke verdoving toegediend op de betreffende plek. Vervolgens wordt een snee in de huid gemaakt, onder het sleutelbeen. Daarna schuift de cardioloog de pacemakerdraad via de sleutelbeenader naar de juiste plek in het hart. Het positioneren van de draad in de kamer van het hart kan soms kortdurend hartkloppingen geven.

Zodra de draad is geplaatst, meet de pacemakertechnicus deze door. Als de draad de juiste waardes geeft, wordt deze aan de pacemaker bevestigd. Vervolgens maakt de cardioloog ruimte (pocket) onder de huid, waarin hij de pacemaker plaatst. Hierna wordt de wond gesloten met oplosbaar hecht draad, met achterlating van antibiotica. De wond wordt gelijmd. Hierna wordt u over getild/-geschoven naar uw eigen bed en wordt u weer terug naar uw kamer gebracht.

Duur van de behandeling

De behandeling duurt in principe 1,5 uur. U kunt er het beste rekening mee houden dat u ongeveer 2 uur weg bent van de afdeling.

Na de behandeling

Na pacemakerimplantatie en pacemakerdraadruwvang

Na terugkomst op de afdeling heeft u 3 uur liggend bedrust en daarna nog 2 uur zittend bedrust. Afhankelijk van uw klachten mag u hierna weer uit bed.

Tijdens de opname controleert de verpleegkundige de pacemakerwond. Als de wond is gelijmd, moet

deze minimaal 3 dagen droog blijven.

De dag na de implantatie of draadvervanging wordt een foto van de borstkas gemaakt. Ook meet de pacemakertechnicus deze dag de pacemaker door. Als alles goed is, mag u hierna naar huis.

Het is belangrijk dat u het wondgebied in de gaten houdt. **Neem contact op met de polikliniek als:**

- het gebied rood of dik wordt,
- uw temperatuur hoger dan 38°C is,
- en/of als u andere klachten heeft die zijn gerelateerd aan de ingreep.

Ter controle van de wond: verzoeken wij u om 7-10 dagen na de implantatie een foto van de wond met vermelding van naam en geboortedatum te mailen naar polikliniekcardiologie@alrijne.nl
Als er bijzonderheden op de foto worden gezien, zal contact met u worden opgenomen.

Na pacemakervervanging

Na terugkomst op de afdeling heeft u in principe geen bedrust. U gaat vaak na 2 uur met ontslag.

Tijdens de opname controleert de verpleegkundige de pacemakerwond.

Een gelijkde wond moet minimaal 3 dagen droog blijven.

Leefregels

Leefregels na pacemakerimplantatie en pacemakerdraad vervanging

- Na de implantatie moet de wond minimaal 3 dagen droog blijven.
- Elektrische apparaten (huishoudelijke oven, magnetron enz.) vormen geen bedreiging voor de pacemaker;
- Controlepoortjes (winkels/douane) vormen in principe geen probleem als u er gewoon doorheen loopt. U moet niet tussen de poortjes blijven staan en mocht u op reis gaan, neem dan uw pacemakerpaspoort mee;
- U kunt uw mobiele telefoon gebruiken. Let hierbij op dat u de mobiel niet in het borstzakje aan de pacemakerzijde opbergt en dat u tijdens het bellen de telefoon aan de andere zijde houdt.
- Bewegingsbeperking: De eerste 6 weken moet u de arm aan de kant waar de pacemaker is ingebracht wel blijven bewegen, maar niet hoger heffen dan schouderhoogte en niet verder naar achteren bewegen dan 20 cm. (bij kleding aantrekken eerst de aangedane arm in de mouw steken). Dit heeft te maken met de tijd die de pacemakerdraden nodig hebben om in de hartwand vast te kunnen groeien. De inwendige wond heeft tijd nodig om te genezen.
- Gedurende deze periode is extra voorzichtigheid geboden bij tillen, rekken, strekken en activiteiten die krachtsinspanning met zich meebrengen. Vermijd knellende kleding, korsetten en bretels, deze kunnen de wond irriteren. Een bh-bandje kan ook onplezierig aanvoelen. U kunt iets onder het bh-bandje aanbrengen om de druk op de wond te verminderen.
- Zwemmen, fietsen, autorijden, tennissen etc. is in deze periode niet toegestaan. Wandelen is toegestaan.
- Werkherhvatting is afhankelijk van het soort werk. Bij zwaar lichamelijk werk moet rekening worden gehouden met de bovengenoemde beperkingen. Licht lichamelijk of zittend werk kan na 1 week weer worden hervat.

Controle

Voordat u de reguliere controle heeft, heeft u een pacemaker identiteitskaart thuisgestuurd gekregen. Dit kan variëren van 2-8 weken.

Deze identiteitskaart (pacemakerpas) bevat uw gegevens en de gegevens van de pacemaker en elektrodes. De gegevens staan landelijk geregistreerd. Er staat belangrijke informatie op over het geïmplanteerde apparaat. **Draag deze pas altijd bij u!**

Leefregels na pacemakervervanging

- Na de pacemakervervanging moet de wond minimaal 3 dagen drogen.
- In verband met de wondgenezing, dient u gedurende een week uw arm (aan de pacemakerzijde) zo min mogelijk te gebruiken.

Complicaties

Een operatie brengt altijd een risico met zich mee. Honderd procent garantie dat er geen complicaties optreden, bestaat helaas niet. Mogelijke complicaties zijn:

- *Bloeduitstorting*
Tijdens de behandeling kan een bloedvatje worden geraakt, waardoor een bloeduitstorting ontstaat.
- *Wondinfectie*
Het is belangrijk dat u contact opneemt met de polikliniek Cardiologie als er toenemende of plots optredende pijn optreedt aan de wond. Zo ook bij roodheid van de wond, bij zwelling of aanwezigheid van pus. De wond kan geïnfecteerd zijn. Ook na maanden tot jaren kan de huid blauw of bruin verkleuren en dun, gespannen en pijnlijk aanvoelen. U moet dat melden bij de cardioloog. Dit kan een teken zijn van een beginnende infectie. Ondanks een steriele werkwijze kan een ontsteking optreden.
- *Koorts*
Als reactie op de ingreep kunt u de eerste dagen wat verhoging krijgen. Hierna moet de temperatuur weer normaal worden. Mocht u koorts krijgen, dat wil zeggen temperatuur hoger dan 38 graden Celsius, dan moet u direct contact opnemen met de polikliniek Cardiologie.
- *Pijn*
U kunt medicatie slikken tegen de pijn. Onze voorkeur gaat uit naar paracetamol tabletten 3 tot 4 keer per dag 1000 mg. Als de pijn na 3 dagen nog steeds aanhoudt of verergert, moet u contact opnemen met de polikliniek Cardiologie of de verpleegafdeling.
Bij pijn elders op de borstkas of kortademigheid moet u direct contact opnemen met de polikliniek Cardiologie (tel. 071 582 8043) of de Eerste Hart Hulp (buiten kantooruren, tel. 071 582 8075).
- *Hik*
Soms ligt de pacemakerdraad tegen het middenrif aan, waardoor een prikkeling kan ontstaan die zich kan uiten in de hik. Neem dan contact op met de polikliniek, de pacemaker kan soms anders ingesteld worden.
- *Dislocatie pacemakerdraad*
Gedurende de eerste zes weken na de behandeling, kan de draad van zijn plaats loslaten.

Het risico op onderstaande complicaties bedraagt minder dan 1%:

- *Klaplong*
Bij het aanprikken van de ader onder het sleutelbeen, kan per ongeluk het longvlies worden aangeprikt, waardoor een klaplong kan ontstaan.
- *Tamponade*
Tijdens het in positie brengen van de pacemakerdraden in de hartkamer, kan de pacemakerdraad per ongeluk door de hartkamerwand heen worden geprikt. Hierdoor komt er bloed in het hartzakje.

Overige informatie

Als u met uw pacemaker 2 verdiepingen de trap kunt oplopen, is vrijen geen probleem. Sterke elektromagnetische velden kunnen stoorsignalen geven waardoor de werking van de pacemaker tijdelijk verstoord kan raken. Zodra u zich van de bron verwijderd, gaat de pacemaker weer normaal functioneren. Elektromagnetische velden die sterk genoeg zijn om de pacemaker te beïnvloeden, komen meestal slechts voor in industriële omgevingen. Bij elektrisch gereedschap dient u, afhankelijk van het apparaat, een afstand van 15 tot 30 centimeter in acht te nemen. Deze afstand geldt vooral omdat het trillen tegen de pacemaker de aansluiting van de elektroden zou kunnen beschadigen. Als u een specialist of tandarts bezoekt, is het goed te melden dat u een pacemaker draagt. Er zijn bepaalde onderzoeken of behandelingen die vermeden moeten worden of waarbij voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden. Vraag de specialist bij twijfel contact op te nemen met de polikliniek.

Tot slot

Denkt u eraan om bij elk bezoek aan het ziekenhuis een geldig legitimatiebewijs (paspoort, identiteitsbewijs, rijbewijs) en uw zorgverzekeringspas mee te nemen. Als uw gegevens (verzekering, huisarts, etc.) zijn gewijzigd, meldt u dit dan bij de Patiëntenregistratie in de hal op de begane grond.

Vragen

Heeft u na het lezen van deze brochure en de informatie die u mondeling gekregen heeft nog vragen, stel ze dan gerust. De arts of een andere medewerker wil ze graag beantwoorden. Bij verhindering graag tijdig afzeggen.

Meer informatie

Voor meer informatie verwijzen wij u naar de brochure pacemaker van de Nederlandse Hartstichting. Deze brochure kunt u bestellen of downloaden via de website: www.hartstichting.nl.

Vragen

Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen, neem dan contact op met de polikliniek Cardiologie. Ook als er na de operatie, als u weer thuis bent, iets onduidelijk is, kunt u altijd contact opnemen.

Bereikbaarheid afdeling Cardiologie

Polikliniek Cardiologie

Leiden: routenummer 42

Leiderdorp: routenummer 105

Alphen aan den Rijn: routenummer 50

Telefonische bereikbaarheid (Leiden/Leiderdorp/Alphen aan den Rijn): 071 582 8043

Bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 08.30 - 12.00 uur en van 13.30 - 15.30 uur.

- Verpleegafdeling Cardiologie A3, locatie Leiderdorp (330): 071 582 8076
- Dagbehandeling Cardiologie A3, locatie Leiderdorp (340): 071 582 8076
- Afdeling Hartbewaking (CCU), locatie Leiderdorp (370): 071 582 8075
- Afdeling Eerste Hart Hulp (EHH), locatie Leiderdorp (370): 071 582 8075